מפניני הפרשה - מאמר

"בהעלותך את הנרות"

פרשתנו פותחת בפסוק "**בהעלותך את הנרות...**" (פרק ח'- ב') המפרשים מבארים שאור המנורה רומז לאורה של התורה. והמנורה העשויה מזהב טהור ומיקשה אחת. ללא "הלחמה" של זרועות וקנים, אלא הכל צריך להיות כחלק מתוך מכלול. נראה שיש בזה רמז חשוב והוא - כדי לעצב את אישיותו של התלמיד ולבנות את השקפתו הברורה והמוצקה, צריך שהחינוך שבולו יהיה "**זהב טהור**", המעולה ביותר והטהור ביותר, הטוב והמשובח.

בכל הדורות חסכו הורים פת מפיהם, ובלבד שיוכלו להקנות לילדיהם חינוך מושלם. כיום, ברוך ה' החינוך התורני נמצא בהישג ידם של כל הורה והורה, ושל כל ילד וילד, ואין צורך להסתפק בפחות מהטוב ביותר!

כמו כן עולה השאלה: מדוע פעולת הדלקת נרות המנורה נאמרה בלשון העלאה? - "**בהעלותך את הנרות**" – נראה לומר שהיות ובהדלקת הנר להבת הנר עולה, כתוב בהדלקתן לשון עליה - שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה". יתכן שהורים, יאמרו: מדוע לשלוח לחינוך תורני, הרי הבית שלנו מסורתי - מקדשים על היין, בוצעים חלות, שרים זמירות. הילד רואה, משתתף, קולט. זה מספיק.

אומנם זה נחמד כל עוד הילד קטן, ונספח לשולחן הוריו. אבל כשיגדל וירכוש חברה, והחבורה תמתין לו ללכת למסיבה, או אז ישאיר את ההורים לבדם, עם צערם. אין די בכך שהפתיל דולק כל עוד המצת בידי הכהן, וכשיסלק ידיו - יכבה. זו לא ההדלקה הראויה! הדלקה נאותה פירושה עולה מאליה, לרמוז שהחינוך יהיה כזה שהבן והבת חדורים אמונה איתנה, מחוברים למורשת המאירה, ספוגים במידות הטובות ובערכים הנעלים, המאירים והזוהרים!

רש"י מפרש פירוש נוסף: "**בהעלותך את הנרות**" – **עד דרשו רבותינו מכאן, שמעלה (מדרגה) הייתה לפני המנורה, שעליה היה הכהן עומד ומטיב את הנרות**" - מדוע יש צורך במדרגה להדלקת המנורה, הרי גובהה של המנורה הוא "חי" טפחים - כמטר ושמונים ס"מ?!

אם נמשיך עם הרמזים לגבי חינוך, יש בזה רמז לכך שעל המחנך להיות איש רם מעלה, שהרי מי שרוצה להדליק ולהעלות את האור באחרים, חייב בעצמו להתעלות, לעמוד על מדריגה גבוהה.

ויש בזה רמז נוסף ומחייב מאוד. רש"י הדגיש, שאותן מדרגות לא נדרשו להעלאת האור במנורה, אלא להטבת הנרות, היינו לניקוי הבזיכים. אמנם, מנורה בגובה מטר ושמונים ס"מ ניתן לנקות את בזיכיה גם כשעומדים על הקרקע. אולם במצב כזה יתכן ותישאר פינה שאינה נקייה לחלוטין, יעלם מהעין קורטוב של פיח, פירור פחם. ואז - לא יעזור שמן הזית הזך ולא יועילו הפתילות המשובחות.

האור יתעמעם, השמן יזוהם והשלהבת תרצד ואף תכבה...רק אם הכהן יעלה שלוש מעלות וירכון על הבזיכים, והגר עליהם, רק אז יוכל לנקות עד ברק, לקרצף עד תום, ורק אז יבטיח את זוך השמן וקיום האור!

ידע כל מחנך, ויפנים כל הורה: לא די בחינוך הטוב ביותר, בתכנים הנאצלים ביותר, במנורת זהב טהור מגולפת ציצים ופרחים משוקדים, ולא די בשמן זית זך כתית למאור. כל זה עלול לכבות – אם הבזיך לא יהיה מנוקה מכל סיג ופסולת. אם הילד ייחשף לאלימות ולפריצות חזותית במדיה התקשורתית, לא נוכל לקוות לשלהבת אור וזוהר.

בין אדם לחבירו

ועדת קבלה המתכנסת לדון בקבלת מועמדים כתלמידים, משרה או למינוי ארגוני וכדומה. בין אם התוצאה הסופית היא בעד אותו מועמד ובין אם לאו, אסור לגלות את זהותו של כל מי שהתנגד למועמדותו. ופשוט שאסור לחבר הועדה לומר למועמד "**אני הייתי בעדך אבל חברי הכריעו נגדך**".

וכן כאשר בית דין פוסק נגד אחד הצדדים המתדיינים. אסור לאחד הדיינים לספר שכולם הסכימו פה אחד נגדו, או מי צידד עם איזה צד, או לומר "**אני פסקתי לטובתך אבל החלטת הרוב הייתה נגדך**", וכדומה.

שואל ומשיב

שאלה: האם מותר לרחוץ בים או בריכה גברים ונשים ביחד?

תשובה: במסכת ברכות סא. הובא "**כל העובר אחורי אשה בנהר אין לו חלק לעולם הבא**". פירש רש"י - אחורי אשת איש, מגבהת בגדיה מפני המים, וזה מסתכל בה". ובתוספות - אם רגיל בכך, לפי שבא לידי ניאוף וסופו יורד לגיהנום. והגאון יעב"ץ- לאו דווקא אשת איש, שהוא הדין גם בפנויה, שמגרה היצר הרע בעצמו ומסלק הבושה מעל פניו.

במסכת עבודה זרה כ: תנו רבנן- ונשמרת מכל דבר רע- שלא יהרהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה, ובתוספות הובא כי זו דרשה גמורה מהתורה. והבית יוסף כתב באבן העזר כא', שאסור להסתכל באשה כדי להנות מיופיה, בפנויה מדברי הקבלה, ובאשת איש מהתורה.

בבא בתרא נז: "**ועוצם עיניו מראות ברע- אמר רבי חייא בר אבא, זה שאינו מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה**". רשב"ם: כשהולך על שפת הנהר ונשים רגילות לעמוד שם בגילוי שוק. ובגמרא: **היכי דמי? אם יש דרך אחרת רשע הוא!!!** ומשיבה - מדובר כשאין דרך אחרת ובכל זאת צריך אדם להפנות את מבטו כדי להציל את עצמו.

זו לשון הרמב"ם פרק ד' מהלכות תשובה: "**המסתכל בעריות מעלה על דעתו שאין בכך כלום, שהוא אומר וכי בעלתי אותה או קרבתי אצלה, והוא אינו יודע שראיית העיניים עוון גדול הוא, שגורמת לנופן של עריות, שנאמר: ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, וגורם לעכב את התשובה**".

מכאן נלמד בקל וחומר כמה חמור האיסור להתרחץ בים או בריכה מעורבת, כשאין יכולת לא להסתכל בנשים הרוחצות שם ובפרט שאינן לבושות בלבוש צנוע. בשו"ת רב פעלים הוסיף שעל הנשים המתרחצות שם יש איסור, משום "**לפני עיוור לא תיתן מכשול**".

סיכום: אסור לרחוץ בים או בריכה מעורבת, ומצווה שישמור אדם את עצמו ובני ביתו מכך, ומצווה רבה להודיע ולפרסם את חומר איסור זה ברבים בנועם ונחישות, ולהסיר את המכשלה הזו מישראל.

מפניני הפרשה - רעיון

עשה טוב אך גם סור מרע!

בפרשתנו בתחילת פרק יא' באו בעלילת שוא על ה': "**ויהי העם כמתאננים רע באזני ה'**..." עלילת שוא זו גורמת לחרון אף לה' שמעניש אותם בתבערה: "...**וישמע ה' ויחר אפו ותבער בם אש ה' ותאכל בקצה המחנה**".

משה רבנו מתפלל על העם, האש שוקעת ומשה רבנו קורא את שם המקום "תבערה": "**ויצעק העם אל משה ויתפלל משה אל ה' ותשקע האש: ויקרא שם המקום ההוא תבערה כי בערה בם אש ה'**".

אולם האספסוף, שלפירוש רש"י הם הערב רב חוזרים ויוצאים בטענות על משה ומושכים אליהם את ישראל: "**והאספסף - אלו ערב רב שנאספו אליהם בצאתם ממצרים: וישבו - גם בני ישראל ויבכו עמהם**".

על כך תמה הרמב"ן: וכי מה היה חסר להם, היה להם מן, וטעמו בו כל מעדנים שבעולם, ומשיב: "**אבל בנפשותם תאווה רעה, כמתאווים לאכול הפחמים והעפר והמאכלים הנבאשים**". במדרשי חז"ל מבואר, שהמן היה מזון רוחני, ובקדושתו פעל שלא יהיו בנפש תאוות שליליות. והאספסוף חש שנפשו ריקנית בלא גירויים של יצר הרע: "**ונפשנו יבישה...**"

איננו מאוכלי המן ולכן היצר הרע שוכן בקרבנו, אבל יש לנו תרופה לגבור עליו: "**בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין**".

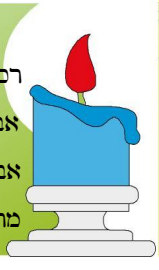
אשרי הבאים לשיעורי התורה, להתעדן ולהתעלות, להזדכך ולהיטהר. אבל "הרחוב" צועד בכיוון האספסוף לא רק שאין מרסנים את היצר, שאין מעדנים אותו, אלא להיפך. תרבות שלימה מעוררת יצרים, בהמית ומלאה תבערה! יש ערוצי תקשורת מרעילי נשמות, מסיתים ומדיחים ופורטים על האפלים שביצרים - ולמרבה הצער יש המכנסים אותם לבית מרזח.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

רמ"ר גלעד בן ושרית אלמליה הי"ד ר' אבישי בן דבורה הכהן ע"ה
אברהם בן שמחה אלחרר ז"ל סמ"ר עומר בן תהילה ון גלדר הי"ד
אברהם (אלברט) בן שמחה אזינקוט ז"ל משה בן ריקל פיורו ז"ל
מרדכי בן שמחה הכהן ז"ל יעקב (קובי) בן אביבה בן סדון ע"ה

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

ראובן בן לאה עמור ז"ל הרב אבירם אברהם בן זיוה חריב ז"ל הי"ד
חנה שלום בת עובדיה ומרים טיירי ע"ה רחל בת איזה תורג'מן ז"ל
רחל בת פסיה דבורה שפירא ע"ה אדלה בת שרונה מטלון ז"ל
חביבה בת סוליקא תורג'מן ז"ל

בס"ד יז' לחודש סיוון ה'תשפ"ה
שנה שלושים ואחת גיליון מספר 35
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

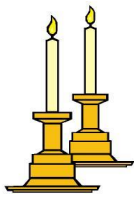
קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת בהעלותך מפטירים:
"רני ושמחי בת ציון"
(זכריה ב' - יד')

חשמונאים (שעון קיץ)

כניסת השבת: **19:28**
יציאת השבת: **20:28**
זמן רבנו תם: **21:01**

אכילה ושתיה עם תפילין - עפ"י פסיקת מרן בש"ע ופוסקים האחרונים

בגיליון הקודם למדנו שאין לישון כשהתפילין בידו, אפילו שינת עראי, ומי שנאלץ לעשות זאת, עליו לישון בישיבה כשראשו בין ברכיו, כדי שלא ירדם.

מקור בתלמוד

בגמרא במסכת סוכה דף כו. התבאר שכאשר התפילין נמצאות בידיו של האדם, אסור לו לישון כלל, אפילו שינת עראי, זאת מחשש שמא ייפלו התפילין מידיו. והרמב"ם בהלכות תפילין, פרק ד' הלכה טו' פסק שאם התפילין כרוכות על ידו, מותר לישון בהן אפילו שינת קבע.

בית יוסף

ה"בית יוסף" בסימן מד' מבאר שהחילוק בין מצב בו התפילין "כרוכות" בידו, לבין 'אוחזן בידו' הוא שכאשר הן 'כרוכות' אין חשש שייפלו בשינה, לעומת זאת כשהוא'אוחזן' בידו, יש חשש שיפלו ממנו תוך כדי שינה.

"...**הא דקתני ישן בהם בין קבע בין עראי בדנקיט לה בידיה כלומר שהם כרוכין יפה בידו דליכא למיחש שמא יפלו כשיישן...ת"ר לא יאחז אדם תפילין בידו וכו' ולא יישן בהם וכו' דההיא אחיזה בעלמא בלא כריכה**".

פסיקה להלכה בשו"ע

כן פסק מרן בשו"ע בסימן מד' סעיף א' ומהרמ"א עולה, שלא חוששים לנפילת התפילין כשהן מונחות בנרתיקן, ולכן אפילו שינת קבע מותרת.

היו תפילין כרוכין בידו – מותר לישן בהם אפילו שינת קבע. ואם אוחזן בידו ואינם כרוכים בידו – אסור לישן בהם אפילו שינת עראי. הגה: ודווקא כשאוחזן בלא נרתיקן, אבל בנרתיקן - בכל ענין שרי.

סיכום: אין לישון עם התפילין כשאוחזן בידו, אלא אם הן בנרתיקן. אבל אם הן כרוכות עליו מותר לישון בהם, אפילו שנת קבע.

אכילה ושתייה עם תפילין

מקור בתלמוד

במסכת ברכות דף לה. ופירוש רש"י עולה שהאכילה בתפילין כשלעצמה לא נחשבת לביזיון התפילין, אולם היא נאסרה, מחשש שהאדם יגיע תוך כדי סעודתו לשכרות, וזה דבר שמבזה את קדושתם של התפילין.

"...**אמר רבי יצחק: הנכנס לסעודת קבע - חולין תפיליו ואחר כך נכנס. ופליגא דרבי חייא, דאמר רבי חייא: מניחן על שלחנו, וכן הדור לו. ועד אימת? אמר רב נחמן בר יצחק: עד זמן ברכה**".

מפרש רש"י: חולין תפיליו: שמא ישתכר בסעודה ויתגנה בתפיליו. **וכן הדור לו**: שיהו מזומנים לו, ויחזור ויניחם בשעת ברכה:

בית יוסף

מגמרא זו דקדק מרן ה 'בית יוסף' בסימן מ' שחליצת התפילין לפני שאדם יושב לסעודה הוא רק לסעודת קבע ולא לסעודת עראי.

"...**ומשמע, דלאכילת קבע דוקא צריך לחלצן, אבל לא לאכילת עראי. והכי איתא בהדיא בירושלמי פרק שני דברכות (הלכה ג') וכן כתב המרדכי (הלכות תפילין וג' ע"ד) וכן כתב הרמב"ם (פרק ד' הלכה טז')**..."

פסיקה להלכה בשו"ע

וכן פסק מרן בשו"ע סימן מ' סעיף ח' שהצורך לחלוץ את התפילין לפני שאדם יושב לסעודה הוא רק לסעודת קבע ולא לסעודת עראי.

"**הנכנס לסעודת קבע, חולצן ומניחן על השלחן עד זמן ברכה, וחוזר ומניחן. אבל לאכילת עראי אין צריך לחלצן**".

משנה ברורה

לדעת המשנה ברורה בס"ק כ', אכילת עראי היא אכילה בשיעור של 'כביצה'. אולם בס"ק יט' מעלה אפשרות שהלכה זו מתייחסת למי משניח את התפילין כל היום, אבל עפ"י הנוהג היום שמניחים אותם רק בשעת התפילה, לכתחילה אין לאכול כלל בתפילין.

ילקוט יוסף

בספר ילקוט יוסף סימן מ' לא הגדיר מהי אכילת עראי לעניין התפילין, אבל כתב שטעימה קלה נחשבת כאכילת עראי.

מי שלומד אחרי התפילה כשהתפילין עליו, רצוי שלא יחלוץ את התפילין לצורך אכילה כזו, ואין זו חומרא להסירם בשל כך.

והוסיף שהרגיל לעשן סיגריה כדי להתרכז בלימודו, מותר לו לעשן גם כשהוא מעוטר בתפילין. אולם הדגיש שבלאו הכי ראוי ונכון מאד שלא לעשן כלל, מאחר ורופאים ואנשי המדע הוכיחו שהעישון גורם למחלות איומות ה' ירחם.

פסקי תשובות

כן כתב בספר 'פסקי תשובות' סימן מ' אות ח' בשם כמה מהפוסקים האחרונים שיש מצבים שאין להחמיר באכילת עראי בתפילין:

ביאור הלכה

בביאור הלכה בד"ה וחוזר ומניחן הסתפק האם אדם שהוריד את התפילין כדי לאכול אכילת קבע יצטרך לחזור ולברך על התפילין כשמניחם אחרי האכילה.

ההתלבטות היא האם בכוחה של גזירת חז"ל, שלא לאכול סעודת קבע עם תפילין משום שכרות, להחשיב את זמן הסעודה להפסקה גמורה של המצווה, וממילא לחייב בברכה נוספת על התפילין? הביאור הלכה לא פסק בעניין זה ונשאר בצריך עיון.

סיכום

הנכנס לסעודת קבע, עליו לחלוץ את התפילין לפני הסעודה, ואם בכוונתו לחזור ולהניחם עליו, יניחם על השלחן עד זמן ברכה, ואז חוזר ומניחן בברכה. אבל לצורך אכילת עראי אין צריך לחלוץ.

פינת העורך

בפרשתנו כתוב: "**כי ה' דבר טוב על ישראל**" (פרק י' כט'). רמז מצא בפסוק זה רבי צבי אלימלך שפירא: בכל המקרא מצאנו רק פעמיים את הביטוי "**דבר טוב**" - בפרשה זו ובמגילת אסתר (פרק ז' ט'): "**דבר טוב על המלך**" (לפי מסורת הכוונה כאן למלכו של עולם - הקב"ה).

הרמז - לעולם ראוי לו לאדם לדבר רק "טוב" על ישראל ולהימנע מלקטרג עליהם - וכל המדבר טוב על ישראל כאילו דיבר טוב על מלכו של עולם.

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב לבחור היקר שמעון מאיר רוטנברג הי"ו ולכל בני משפחתו לרגל הגיעו למצוות.

יהי רצון שיוצר המאורות יאיר את דרכך, וישלה ברכה והצלחה בכל מעשי ידך לטובה ותזכה לעבוד את ה' בשמחה ונחת ומתוך אהבת תורה ויראת שמים ותמצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לידידנו היקרים יעקב ומירב הירש הי"ו לרגל הולדת בתם אביגיל חנה הי"ו.

יהי רצון מלפני שוכן מרומים שתיזכו לגדלה יחד עם כל יוצאי חלציכם באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

לענות אמן על ברכת עצמו – חלק ב'

המקור בתלמוד

בגמרא במסכת ברכות דף מה: מובאות ברייתות הסותרות לכאורה זו את זו. לפי ברייתא אחת - העונה אמן אחר ברכותיו, הרי זה משובח. ולפי ברייתא אחרת - העונה אמן אחר ברכתו הרי זה מגונה.

הגמרא תירצה את הסתירה לכאורה בין הברייתות וחילקה בין ברכת "בונה ירושלים" לשאר הברכות.

לפי פירוש רש"י, ברכת בונה ירושלים אותה ציינה הגמרא היא רק דוגמא לברכה שמהווה סוף של מספר ברכות – כלומר בכל ברכה שמהווה סיום של רצף ברכות, לדוגמא: בסוף ברכות קריאת שמע וכדומה הרי זה משובח. אולם לפי דעת התוספות כוונת הדגמרא היא שרק בברכת "בונה ירושלים" שבברכת המזון, משובח שהאדם יענה אמן אחר ברכתו.

פסיקת הרמב"ם

הרמב"ם בהלכות ברכות פרק א' הלכה טז' פסק שמשובח שאדם יענה אמן אחרי ברכת עצמו בכל ברכה שמהווה סיום של רצף של שתי ברכות או יותר, כגון בברכת "בונה ירושלים" ובברכה האחרונה של קריאת שמע ערבית, אבל בשאר ברכות העונה אמן אחר ברכותיו הרי זה מגונה.

"כל העונה אמן אחר ברכותיו הרי זה מגונה, והעונה אחר ברכה שהיא סוף ברכות אחרונות הרי זה משובח, כגון אחר בונה ירושלים בברכת המזון ואחר ברכה אחרונה של קריאת שמע של ערבית, וכן בסוף כל ברכה שהיא סוף ברכות אחרונות עונה בה אמן אחר עצמו".

בהלכות ברכות פרק א' הלכה יז' מבאר הרמב"ם מדוע אין לענות אמן אחר ברכת עצמו, גם בחלק מהברכות שמהוות רצף ברכות. לדעתו אם יש מספר ברכות ברצף, אבל הן ברכות ראשונות לפני עשיית דבר, אין לאדם לענות אמן אחרי ברכת עצמו, מחשש להפסק בין הברכה לעשיה.

"ולמה יענה אמן אחר בונה ירושלים והרי אחריה ברכת הטוב והמטיב, מפני שברכה זו בימי חכמי משנה תקנוה וכאלו היא תוספת, אבל סוף עיקר הברכות של ברכת המזון היא בונה ירושלים.

ולמה לא יענה אמן אחר אהבת עולם, מפני שהיא סוף ברכות ראשונות של קריאת שמע וכן כל כיוצא בה מברכות שמברכין אותן תחלה לדבר כגון ברכות שמברכין לפני קריאת מגילה והדלקת נר חנוכה, למען לא יפסיק באמן בין ברכה ובין הדבר שבירך עליו".

מהר"י קאפח

מהר"י קאפח בפירושו לרמב"ם כתב שלדעת הרמב"ם צריך שיתקיימו שני תנאים, כדי שאדם יצטרך לענות אמן אחר ברכת עצמו:

"...שאין לענות אמן אחר ברכותיו, אלא בשני תנאים. האחד שיהיו הברכות ההם שעונה אחר האחרונה שבהם אמן, בסוף העניין ולא בתחילתו, וזהו שמיעטו בתוספתא ברכת המצוות, שרובן יש בהם ברכה תחילה ולא בסוף. התנאי השני שיהיו שתי ברכות או יותר סמוכות, ואז יענה אמן אחר הברכה שהיא סוף כל הברכות ההם, אבל אם הייתה ברכה אחת לבד, אעפ"י שהיא אחרונה לא יענה אחריה אמן..."

פסיקת הטור

בטור בסימן רטו' הביא את דעת הגאונים ואת דעת הרמב"ם, וסיכם שמנהג אביו בעניין זה כדעת הרמב"ם.

"כתב רב יהודאי ורב האי שאחר ברכת אכילת פירות וכיוצא בהם דבר שצריך לברך אחר אכילתו צריך לענות אמן אחר ברכתו האחרונה דכיון שהוא סוף העניין צריך לענות אמן כמו אחר בונה ירושלים והרמב"ם ז"ל כתב שאין לענות אמן ולא כשאומר שתי ברכות או יותר זה אחר זה אבל ברכה אחת אין לענות אמן אחריה אפילו בסוף וא"א ז"ל היה נוהג כהרמב"ם ז"ל".

פסיקה להלכה בשו"ע

מרן בשו"ע בסימן רטו' סעיף א' פסק להלכה כדעת הרמב"ם אין לאדם לענות אמן אחר ברכותיו, אלא אם הם שתי ברכות רצופות או יותר, וכן שהם סיום הברכות וכגון "בונה ירושלים", והוסיף שנהגו לענות אמן גם אחרי "יהללוך" שאחרי הלל ואחרי "ישתבח", אפילו שאינם שתי ברכות ברצף:

"אין עונה אמן אחר ברכותיו, אלא אחר שתי ברכות או יותר שהם סוף ברכות, ונהגו לענות אמן אחר יהללוך ואחר ישתבח".

בסימן קפח' סעיף א' פסק מרן, שעל אדם לענות אמן אחרי ברכת "בונה ירושלים", מפני שברכה זו היא ברכת סיום הברכות מהתורה, שהרי ברכת "הטוב והמטיב" היא אינה מהתורה, אלא מדרבנן.

"אחר שחתם: בונה ירושלים, יענה אמן אחר ברכת עצמו, מפני שהיא סיום הברכות דאורייתא, דהטוב והמטיב אינה דאורייתא".

פסיקת הרמ"א

הרמ"א בסימן רטו' כתב שמנהגם הוא כדעת התוספות, שאין לאדם לענות אמן אחר ברכת עצמו, אלא אחר בברכת בונה ירושלים אבל על שאר ברכות אינו עונה אמן אחר ברכת עצמו.

"ויש אומרים שאין עונין אמן רק אחר ברכת בונה ירושלים בברכת המזון, כן המנהג פשוט במדינות אלו ואין לשנות".

משנה ברורה

במשנה ברורה בסימן רטו ס"ק א' הדגיש שאין לאדם לענות אחר ברכת עצמו, אפילו לשתי ברכות או יותר שהן ברצף, אם בעניית אמן הוא מפסיק בין הברכה למעשה המצווה או לאכילה.

"אחר ברכותיו – רצונו לומר אחר כל ברכה מיוחדת שהוא מברך או אפילו אחר שתי ברכות כל שאינם סיום ברכות אין עונה בעצמו אחריהם אמן, דאיתא בגמרא כל העונה אמן אחר ברכותיו הרי זה מגונה.

והנה מלשון הגמרא משמע, דלא עשה בזה איסור רק דהוא מגונה, והני מילי דלא עשה בזה הפסק אבל אם בירך על איזה דבר מצוה שרוצה לעשות או ברכת הנהנין דהפסיק בזה בין הברכה לאותו דבר עשה איסור בזה וחוזר ומברך".

בס"ק ב' כתב שאחרי שתי ברכות שאינן סוף העניין אין לענות אמן אחר ברכת עצמו, ולכן אין לענות אמן אחרי שתי ברכות קריאת שמע לפניה, בין בערבית ובין בשחרית.

"שהם סוף ברכות - היינו אחר ברכת שומר עמו ישראל לעד (או אחר הפורס סוכת וכו' שאומרים בשבת) שהוא גמר ברכות קריאת שמע או אחר ברכת בונה ירושלים, שהוא גמר שלוש ברכות ראשונות שהם מן התורה.

ולא אחר ברכות ראשונות דערבית ודשחרית, שאף שהם שתי ברכות הלא אינם בסוף הענין ואמן לא שייך אלא בגמר וסילוק העניין".

בס"ק ג' כתב הסבר אפשרי לאלו שנוהגים לענות אמן אחר ברכת עצמם בברכת "ישתבח" וברכת "יהללוך".

"אחר יהללוך וכו' - ואף על גב דאין עונין אמן אחר עצמו אלא דווקא אחר שתי ברכות סמוכות, מכל מקום הני מקרי סמוכות, דיהללוך סמוכה להברכה שלפני הלל וישתבח סמוכה לברוך שאמר דהא אסור להפסיק ולהשיח בין ברוך שאמר לישתבח ובין ברכה שלפני הלל ליהללוך (ופסוקי דזמרה שאומרים ביניהם לא מקרי הפסק).

מה שאין כן בברכה אחרונה שאחר ברכת הנהנין, אף על גב דאיכא גם כן שתי ברכות אחת לפניה ואחת לאחריה כיון שאין לה אחיזה עם ברכה ראשונה שהרי רשאי להפסיק ולדבר בין הטעימה שאחר ברכה ראשונה לבין ברכה אחרונה הויא ברכה אחרונה כברכה מיוחדת".

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

ביאור ופירוש על ספר תהלים – עפ"י מלבי"ם ועוד

מזמור ה' בתהלים פותח בפסוק: "**למנצח אל הנחילות מזמור לדוד**" מלבי"ם מפרש שמזמור זה נחלק לשני חלקים. חלק א' עד פסוק ט', הוא הצעה כיצד להגיע לריגוש הלב בתפילה. חלק ב', בקשה, מה' יתברך שיצילהו מיד רודפיו.

את פסוק ה' ו' וז': ביאר שכוחות ה' יתברך הם רק לטובה. את פסוק ח': ביאר שהיות וכוחות ה' יתברך הם רק לטובה, הרי שיש הבדל גדול בין העובד ה' המתפלל לאלוקיו, ולבין בן ניכר המשתחווה לאלילים.

את פסוק ט': ביאר שבפסוק זה מתחיל להציע מבוקשו, ומבקש מה' שיורהו ה' דרך הקדש של התורה ושלא יטה ממנה.

את פסוק י': ביאר מלבי"ם, שהפה מציין תמיד את הדבור החיצוני, והלשון מציינת הדבור הפנימי המדובר בעצה והשכל.

את פסוק יא': ביאר מלבי"ם שדוד המלך פונה לקב"ה ומבקש שיוציא אשמה על אותם חוטאים - בני אדם המדברים בלשון חלקות נראים כמדברים טוב, אולם מסתירים את כוונתם הגרועה.

את פסוק יב': "**וישמחו כל חוסי בך לעולם ירננו ותסך עלימו ויעלצו בך אהבי שמך**: מבאר המלבי"ם, שכוונת דוד המלך לומר שכל החוסים בה' (בעל אמונה בה') ישמחו כשקב"ה יבוא בחשבון עם אותם חוטאים. שמחה זו לא תהיה רגעית אלא מתמשכת: "**וישמחו כל חוסי בך, כמו שאמר אנכי אשמח בה' יתמו חטאים מן הארץ. לעולם ירננו לא כמו עתה שלא תהיה רינתם רק אחר הצרה והחצלה ממנו, רק שירננו תמיד בלי הפסק צרה בינתים, רק ותסך עלימו בתמידות, ולא יהיה שמחתם טבעיית, רק ויעלצו בך, על ידי שיכירו שהם מושגחים בהשגחה מופלאת מאתך, ע"י שיכירו**".

את פסוק יג' (אחרון): "**כי אתה תברך צדיק ה' כצינה רצון תעטרנו**", מבאר מלבי"ם: שברכת ה' לצדיקים הוא היחידה שהיא אמיתית ומושלמת: "**ואז כצינה רצון תעטרנו כי רק ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה, לא כן ברכה הטבעיית יתעצב בעליה לשמור נכסיו ולהגן עליהם, אבל עם ברכת ה' תלוה השמירה ממנו ג"כ כמ"ש יברכך ה' וישמרך, וממילא לא יוסיף עצב עמה רק שובע רצון ע"י שתעטרהו כצינה לשמרו מכל פגע**".

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי – עפ"י מלבי"ם ועוד

המלבי"ם כתב שמהמשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בעניינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית.

את פרק ב' בפסוק א' מבאר מלבי"ם שיש הבדל בין "אומר" לבין "מצווה" כך: "מצווה" היא הוראה מחייבת ומכריחה, כמו ציווי אדון אל עבדו. ואילו "אומר" הם המסור שבתורה ועל דברי מוסר ואמונות ודעות, לא ניתן לחייב, אלא צריך לקחת אותם ולקבלם:

את פסוק ב': ביאר מלבי"ם שהחוכמה היא הכוונה כוללת על כל המעשים והיא מלמדת על כל המעשים והמנהגים שיפול עליהם שם טוב ורע. הבינה עוסקת בענייני האמונות והדעות שיפול עליהם אמת או ושקר. את החוכמה אדם לא מפתח מדעתו, אלא מקבל אותה במסורת, מהחכמים שקבלוה מפי הנביאים או מלימוד התורה.

את פסוק ג': "**כי אם לבינה תקרא לתבונה תתן קולך**" מבאר המלבי"ם, שהבינה הוא מה שהאדם מתבונן מעט מעט ומוסיף דעת להוציא דבר מדבר, וצריך שיקרא אליה ויזמינה אליו. לעומת זאת התבונה היא מבט כללי שכולל כל הדברים, לכן האדם לא יכול לקרוא לה אליו, והשגתה היא בראיה מרחוק. "**הבינה הוא מה שמתבונן מעט מעט ומוסיף דעת להוציא דבר מדבר, וצריך שתקרא אל הבינה ותזמינה אליך, שתשים לבך לכל דבר חכמת בינה לשקוד עליו להבין טעמו.**

והתבונה היא ציור התבונה הכללית שכולל כל הדברים, שאי אפשר שיקרא אליה כי רחוק מן האדם להבין כל תעלומה ולמצוא כל דברי חפץ, רק יתן קולו לתבונה בקורא מרחוק להשיג מה שביכלתו להשיג מהתבונה הכללית:

את פסוק ד': "**אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה**" - מבאר המלבי"ם, "**בקשת הכסף הוא על ידי מסחר, שמרוויח במסחרו או במעשה ידיו, וחפישת המטמונים הוא על ידי חפירה במעמקי האדמה או במצולות ים, ונמשל בקשת הכסף הוא על שמחליף ונותן כל תאוות העולם הזה בעבור החכמה.**

ונמשל חפישת המטמונים הוא היגיעה שמתייגע להעמיק בדברי החכמה העמוקים להוציא הפנינים הצפונים במצולותיה וסתרי תורה ותושיה".

קול ששון לילדים

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. **מה עשה מי שהיה בדרך רחוקה או טמא ולא הקריב קורבן פסח?**

א. בשנה הבאה הקריב פעמיים. ב. הקריב בפסח שני ביד' אייר.
ג. הפסיד את המצווה באותה שנה. ד. הקריב קורבן פסח בחג שבועות.

2. **מדוע זכתה מרים שכל העם חיכו לה שבעה ימים עד שנרפאה?**

א. בזכות שירתה לה' בקריעת ים סוף. ב. כך ביקשו כל הנשים.
ג. בזכות שהמתינה כששמו את משה ביאור. ד. תשובות א' וג' נכונות.

3. **בעזרת מה תקעו כדי להודיע לעם שצריך לנסוע?**

א. בעזרת שני חצוצרות מכסף. ב. בעזרת שני חצוצרות מזהב.
ג. בעזרת שני שופרות של איל. ד. תשובות א' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש איבן עזרא - כיתות ד' עד ח'

7. **למה הכוונה "וישמע משה את העם בכה למשפחתיו..." (פרק יא')?**

א. בכו על איסורי החיתון. ב. התלוננו על משה, כל אחד מפתח אוהלו.
ג. התחברו משפחות, משפחות לבכות כמו על מת. ד. א' וג' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ח'

4. **מדוע ה' הפריד את משה מאהרון ומרים לפני שנזף בהם?**

א. שלא ישמע את הנזיפה. ב. שלא אומרים שבחו של אדם בפניו.
ג. תשובות א' וב' נכונות. ד. אף תשובה אינה נכונה.

5. **מה למדים מהפסוק "...שׁוּבָה ה' רִבְבוֹת אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל" (פרק י')?**

א. אין שכינה שורה בישראל פחותים מ 222000. ב. רמז למספר הלווים.
ג. לא היה שבט בו היו פחות מ 22000 איש. ד. תשובות א' וג' נכונות.

6. **"...וַיִּקְרְבוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי אַהֲרֹן..." (פרק ט') כיצד פנו אליהם?**

א. חלק שאלו את משה וחלק שאלו את אהרון. ב. שאלו את שניהם יחד.
ג. אהרון לא ידע אז שאלו את משה. ד. שאלו את אהרון ששאל את משה.

שאלה עפ"י פירוש האיבן עזרא - כיתות ד' עד ח'

10. **למה הכוונה: "וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת הָעָם בֹּכֶה לְמִשְׁפְּחֹתָיו..." (פרק יא')?**

א. המשפחות התחברו לבכות יחד. ב. על המשפחות שמתו במגיפה.
ג. על עסקי משפחות, איסורי החיתון שגזרו עליהם. ד. א' וג' נכונות.

ברכות והודעות

"שיר השירים – קודש קדשים..." (זוהר פרשת תרומה) – **הזדמנות!!! מצטרפים לשיעור חדש – שיר השירים ביאור גאולי מעמיק - גברים ונשים - ביום שבת בשעה 16:15 - בבית הכנסת הספרדי.**

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות חינמי ללימוד תורה משמעותי על ידי כעשרים ושישה אברכי כולל "ברכת אברהם" לימי אזכרה של קרוב משפחה – נא לפנות לרב שמעון בוחניק – 050-2339941